

آسایش حاکم در گرو فلاکت مردم

۲۱ فروردین ۱۴۰۲ ساعت ۱۶:۳۴

پس از سلطنت آغا محمد خان، میل غالب بر این بود که اراضی وسیعی از مملکت بعنوان «تیول» به این‌وآن واگذار شود و به وسعت نواحی که غیر مستقیم اداره می‌شد، نسبت به سایر نواحی که مستقیماً اداره می‌شد، افزوده گردد. اصطلاح تیولمانند زمان صفویه، مشتمل بر انواع مختلف از عطایا بود.

«...رعیت چون آسوده گردد در فکر عزل رئیس و ضابط افتد... این گروه فرومایه را باید به خود مشغول کردن که از رعیتی و گرفتاری فارغ نگردند، والا کار زراعت و فلاحت نقصان یابد و توفیر در غله و حاصل ضعیف شود و قحط پدیدار آید، و لشکری از کار بیفتد و فسادهای عظیم روی دهد... ارباب زراعت و فلاحت باید چنان باشند که هر ده خانه را یک دیگ نباشد تا بجهت طبخ آش یک روز به عطلت و انتظار به سر برند، والا رعیتی نکنند و نقصان در ملک روی دهد...»

ژوبر در سفرنامه خود، درباره کشاورزان ایران در عهد فتحعلی شاه چنین می‌نویسد:

«طبقه کشاورز در ایران از لحاظ وضع زندگی و عادت و سنن ناشیه از آن‌ببین عشایر و شهرنشینان قرار دارند. آنان که به کشت زمین مشغولند در صورت مسلمان بودن، از مزایایی چند برخوردارند؛ از جمله در معرض فروش واقع نمی‌شوند... زارع در ایران مطیع محض دولت است تا موقعی که ظلم و اذیت امان و مأمورین دولت به نهایت نرسد، می‌سوزد و می‌سازد، بدون آنکه دم برآورد، اطاعت و بردباری می‌کند لکن هنگامی که فشار و ستم از حد تحمل بیشتر شود، مزرعه را رها می‌کنند، خانه پدری را ترک می‌گویند، به عشایر ملحق می‌گردند. با این حال، اگر مختصر روزنه امیدی در آینده ببینند زندگی عادی خود را از سر می‌گیرند و با نهایت جد و جهد و دقت به کار مشغول می‌شوند. در ادواری که موجباتی برای ناراحتی وجود نداشته باشد به آسانی اندوخته‌ای گرد می‌آورند و ثروتمند می‌شوند. پس از کسب ثروت دیگر وضع و محل خود را تغییر نمی‌دهند، اندوخته خویش را در شهرها خرج نمی‌کنند بلکه به بهتر ساختن وضع زندگی می‌پردازند. خانه خود را تزئین می‌کنند، عیال جدیدی می‌گیرند، بردگان تازه‌ای می‌خرند، و بالاخره وسایل تجمل و رفاه و تفریحاتی را که دیگران در شهر می‌جویند در روستای خود فراهم می‌آورند. به همین مناسبت است که دیده می‌شود که دارای تمام وسایل تجمل ثروتمندان می‌باشند...»

پس از سلطنت آغا محمد خان، میل غالب بر این بود که اراضی وسیعی از مملکت بعنوان «تیول» به این‌وآن واگذار شود و به وسعت نواحی که غیر مستقیم اداره می‌شد، نسبت به سایر نواحی که مستقیماً اداره می‌شد، افزوده گردد. اصطلاح تیولمانند زمان صفویه، مشتمل بر انواع مختلف از عطایا بود. در بعضی موارد، تیول عبارت بود از اختصاص عوایدی که به مناصب معین تعلق می‌گرفت و در برخی موارد عبارت بود از اعطای زمین خالصه بجای حقوق و مواجیدر پاره‌ای از موارد، خاصه در نواحی عشایرنشین، تیولدار متعهد بود که قوای نظامی «بنیچه» فراهم کند؛ و در موارد دیگر، فقط عبارت بود از اعطای حق وصول مالیات

ناحیه‌ای که یا زمین خالصه به‌شمار می‌رفتیا ملک شخص ثالثیا ملک کسی بود که تیول به او داده شده بود. و در موارد اخیر معنی تیول معاف بودن از پرداخت مالیات بود.

منبع : رضا قلی خان هدایت، روضه الصفا ج ۹، ص ۳۰۱.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetariikh.com/news/49143/آسايش-حاکم-گرو-فلاکت-مردم>